

УДК 336.01

О. П. Мульска,

д. е. н, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1666-3971>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.22.24

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ: МЕТОДИЧНО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ

O. Mulska,

Doctor of Economic Sciences, Senior Research Fellow, Senior Researcher of the Department of Social and Humanitarian Development of the Regions, M. Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine

FINANCIAL RESILIENCE OF HOUSEHOLDS: METHODOLOGICAL AND CONCEPTUAL DESIGN

У статті систематизовано науково-методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості домогосподарств, заакцентовано переваги багаторівневої методики та методичні прогалини використання індикативних методів. Виділено чотири підходи до оцінки фінансової стійкості домогосподарств (у т.ч. "інформаційна панель", яка відображає аспекти стійкості, не поляризуючи її в інтегральний коефіцієнт; композиційний метод на основі зважування груп індикаторів; соціологічні оцінки тощо). Підкреслено важливість розробки уніфікованої та валідної методики комплексного оцінювання фінансової стійкості домогосподарств з урахуванням впливу ендо— та екзогенних факторів на різних інституційних рівнях. Досліджено роль економічної та фінансової депривації як детермінант формування стійкості, а також економічну поведінку домогосподарств як інструмент її забезпечення. Визначено, що фінансова інклюзія, соціальний капітал і фінансова грамотність суттєво сприяють нарощенню фінансової стійкості домогосподарств, особливо у періоди економічної нестабільності.

The article considers a multi-level approach to assessing the financial stability of households, with an emphasis on the disadvantages of using indicative methods. Four approaches to assessing the financial sustainability of households have been allocated (the 'information panel' or systems of indicators that reflect various aspects of sustainability without polarizing them into an integral coefficient; the compositional method based on weighing groups of indicators; sociological assessments, etc.). The importance of developing methodologies for a comprehensive assessment of the financial stability of households, considering the influence of economic and financial factors at different institutional levels, is emphasized. The role of economic and financial deprivation as factors of well-being, as well as the economic behavior of households as a tool for ensuring financial stability, is studied. It is determined that financial inclusion, social capital and financial literacy significantly contribute to improving the well-being of households, especially during periods of financial instability.

The state financial policy has a significant impact on the financial stability of households by regulating the activities of the banking sector, ensuring social insurance payments and the provision of financial services, the formation of social policy in the field of education, employment, pensions and financial and investment programs. An effective financial system of the country has a positive impact on economic development and the growth of national welfare. Since the structure of financial capital of the economic system is heterogeneous and diverse, the state and prospects for the

development of financial sources of households are of priority importance for the functioning of the economic system of a region or a country. Household finances occupy a special place among the resources of the national financial market, which characterizes not only the standard of living associated with consumption, income and expenditure of households, but also represents an important investment resource in economic development.

Ключові слова: фінансова стійкість, домогосподарства, економічна поведінка, доходи, ресурси, методика, витрати, потенціал.

Key words: financial resilience, households, economic behavior, income, resources, methodology, costs, potential.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансова стійкість домогосподарств є екзистенційною детермінантою доступу до економічних благ, які, на тлі сучасного зростання різноманітності потреб, продукуються різними секторами економіки. В умовах нестабільності ефективна оптимізація розподілу доходів і витрат є основним елементом забезпечення фінансової стійкості домогосподарств, що включає підвищення рівня життя, створення умов для задоволення потреб і інтересів членів домогосподарства.

Сучасні соціально-економічні реалії сприяють формуванню та реалізації різноманітності підходів до розподілу фінансових ресурсів, зокрема, змінюючи концепцію споживчої поведінки домогосподарств на більш раціональну, політику забезпечення їх фінансової стійкості. Виклики, пов'язані з глобалізацією, зростанням вартості життя і ринковою нестабільністю, вимагають детального розуміння того, як домогосподарства адаптуються до цих змін, оптимізують власні доходи та витрати. З іншого боку, економічні турбулентності та соціальні трансформації, у т.ч. дисбаланси на ринку праці, підкреслюють потребу у глибшому аналізі фінансової стійкості домогосподарств. Проблема обмеженого доступу до фінансових ресурсів і нерівності у розподілі доходів домогосподарств потребує вивчення світових методичних практик та виробленні комплексної методики оцінювання фінансової стійкості домогосподарств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У науковому дискурсі фінансову стійкість домогосподарств визначено як їх здатність забезпечувати опір та адаптацію до фінансових потрясінь, гнучкість до змін економічних умов, зберігаючи при цьому повний доступ до базових потреб.

Дане поняття є інтегрованим і багатаспектним, включає фінансовий резерв, диверсифікацію доходів, планування та управління боргом, навички фінансового планування [1; 2]. Окрема когорта науковців стійкість трактують через наявність заощаджень або активів, які можна використати у період фінансово-економічного шоку [3; 4]. Водночас у науковому середовищі фінансову стійкість домогосподарств також ідентифікують кількістю джерел доходу або наявністю надійного основного джерела отримання фінансових ресурсів для забезпечення фінансової автономії [5]. Планування та управління боргом, на думку спільноти науковців, — це здатність раціонально керувати борговими відносинами членами домогосподарств, уникати надмірного кредитного навантаження і своєчасно обслуговувати кредитні зобов'язання [6; 7]. Навички фінансового планування як елемент фінансової стійкості є основою фінансового планування та бюджетування, дозволяє ефективно управляти фінансовими ресурсами та мінімізувати витрати домогосподарств [8].

Фінансова стійкість домогосподарств допомагає їм зберегти стабільність у періоди економічних криз і швидких змін, сприяючи довготривалому фінансовому добробуту [9; 10]. Д. Канеман і А. Дітон класифікували фінансовий добробут домогосподарств на об'єктивний (емоційна стійкість) та суб'єктивний [11]. Щодо оцінки фінансової стійкості домогосподарств комплексним є підхід Е. Степто, А. Дітона та А. Стоуна, які виділили оціночний (задоволення життям), гедонічний (почуття щастя, смутку, гніву, стресу і болю) та евдемонічний (почуття мети та сенсу життя) методи [12, с. 640].

Фінансова стійкість за концепцією Комісії з вимірювання економічних показників і соціального прогресу визначають за допомогою категорій об'єктивної можливості забезпечення належного рівня життя і справедливого розподілу суспільних благ [13].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає в ідентифікації і проектуванні науково-методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості домогосподарств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичну сутність фінансової стійкості домогосподарств розкривають його складові, підходи до виокремлення яких пропонують різні методики оцінювання. Дослідження фінансової стійкості можна умовно здійснювати за двома категоріями — суб'єктивною й об'єктивною. Аналіз суб'єктивної фінансової стійкості домогосподарств передбачає оцінку рівня задоволеності членів якістю життям, рівня їх гнучкості та адаптивності до макроекономічних шоків, а об'єктивної — врахування матеріальних, фінансових і соціальних умов, які впливають на розподіл доходів і витрат домогосподарств. Об'єктивні можливості стосуються здатності реалізовувати заздалегідь визначені цілі кожним домогосподарством. Фінансова стійкість домогосподарств ґрунтується на декількох вимірах якості життя, а саме: охорони здоров'я, освіти, політичних уподобаннях, соціальних зв'язках, умовах довкілля, особистої й економічної безпеки.

У науковому дискурсі відсутній уніфікований підхід до дослідження фінансової стійкості домогосподарств. Найбільш поширеними є індикаторний і соціологічний методи, які мають високу статистичну похибку через неможливість врахування просторової особливості та високий суб'єктивізм у період реалізації підходу. Для оцінки фінансової стійкості домогосподарств методичним оптимумом є інтегральне оцінювання, яке передбачає відбір системи індикаторів, оцінки вагової значущості кожного з них і побудови інтегрального показника, який демонструє загальну картину рівня задоволення життя населення країни. Еволюція пошуку оптимуму у наукових підходах мала відповідні етапи, виділення яких дає змогу відстежити закономірності, недоліки та інші особливості застосування статистичних чи експертних методів.

Оцінювання фінансової стійкості на основі показника обсягів доходів у розрахунку на одну особу, що застосовується у переважній кількості сучасних наукових дослідженнях, має суттєві недоліки, оскільки не враховує тіньових доходів населення, міграційних трансфертів, умов проживання домогосподарств, вартісної оцінки вільного часу, нерівності доходів домо-

господарств тощо. Варто наголосити, що даний підхід має складності урахування відповідних чинників впливу зовнішнього середовища.

Виділимо чотири сучасні підходи до аналізування фінансової стійкості домогосподарств: на основі скоригованого значення доходів, зважування індикаторів, інтегрального оцінювання і за соціологічними оцінками.

Перший підхід передбачає оцінювання фінансової стійкості домогосподарств на основі скоригованого значення доходів із врахуванням "стійкого доходу" Хікса. Варто наголосити, що дефініція "стійкий дохід" Хікса є показником споживання [10, с. 296], відповідно рівень фінансової стійкості домогосподарств можна оцінювати на основі показника національного доходу (ВВП за вирахуванням зносу виробленого капіталу). За умов незначних структурних змін в економіці країни обсяги ВВП і національного доходу є максимально наближеними. Однак, наприклад, за умови дуже високих амортизаційних ставок у ІКТ-секторі економіки, який вважається прогресивною галуззю, національний дохід зростає повільніше, ніж ВВП. Тому збільшення національного доходу, яке виникає внаслідок інфляції, не означає покращення добробуту домогосподарств, а їх фінансова стійкість не зростає при збільшенні обсягів ВВП.

Констатуємо, що чистий національний наявний дохід у розрахунку на одну особу є одним із найбільш показовою домінантою фінансової стійкості домогосподарств. Варто відзначити, що основним недоліком цього підходу є те, що амортизаційні відрахування обмежуються лише виробничим капіталом (наприклад, обладнання та будівлі), а не ширшим поняттям капіталу, що охоплює природні ресурси (наприклад, ліси, корисні копалини), екологічний капітал (якість повітря, біоресурси), людський (освіта, охорона здоров'я) та соціальний капітали (громадські організації, довіра громади).

"Чистий особистий дохід" використовується як основний показник оцінювання нерівності доходів домогосподарств. Дохід на одну особу трансформується за однакового рівня цін за допомогою гармонізованих індексів споживчих цін. Рівень дивергенції доходів домогосподарств обґрунтовується на основі індексу Джині, який є найпопулярнішим виміром економічної нерівності на різних рівнях. Перевага цього індексу полягає у чутливості до змін щодо медіани розподілу доходу, однак індекс Джині не враховує розриви між дуже багатими і бідними верствами населення. Це зменшує можливість заниження або завищеної оцінки

нерівності доходів через нездатність оцінювати додаткові доходи, що виникають у процесі поглиблення неформальної економіки.

В арсеналі сучасної економічної науки відсутній механізм вимірювання реального чистого наявного доходу, але пов'язана з цим концепція національного доходу широко використовується для розрахунку показників фінансової стійкості домогосподарств.

Другий підхід полягає у формуванні "інформаційної панелі" або системи показників, яка відображає різні аспекти стійкості, не поляризує їх в інтегральний коефіцієнт. "Інформаційна панель" являється засобом поєднання суб'єктивних і об'єктивних даних, більшість з яких не мають спільного "знаменника" (наприклад, грошового еквівалента). Побудова "інформаційної панелі" передбачає розробку градації щодо оцінювання прогресу окремих індикаторів у забезпеченні фінансової стійкості домогосподарств.

Третій підхід передбачає побудову інтегрального коефіцієнта на основі зважування груп індикаторів. Методика передбачає розробку уніфікованої градації значень для оцінки фінансової стійкості домогосподарств, що дає змогу робити обґрунтовано валідні та компаративні висновки у різних розрізах (часовому, територіальному та ін). Констатуємо, що казуальність інтенсивного економічного зростання і фінансової стійкості визначається показниками рівня охорони здоров'я, якістю вищої освіти та професійного вдосконалення, розвитку соціальної інфраструктури, очікуваною тривалістю життя, зменшення рівня економічної депривації, а також інноваційно-технологічним розвитком, у т.ч. трансферт технологій, комерціалізація ноу-хау.

Четвертий підхід ґрунтується на суб'єктивних оцінках домогосподарства щодо власної фінансової стійкості. Методи оцінювання фінансової стійкості домогосподарств на основі соціологічного інструментарію мають багато противників, оскільки неправильно побудована методологія дослідження є причиною отримання некоректних результатів. Однак, за допомогою соціологічних опитувань можна спрогнозувати аспекти економічної поведінки домогосподарств, зокрема рівень перспективної дохідності, можливості заощаджень, інвестиційні установки тощо. За результатами національних соціологічних досліджень виявляють рівень вразливості домогосподарств до бідності в будь-який момент часу. І цей потік залежить від очікуваних майбутніх доходів, ступеня нестабільності заробітної плати, здатності згладжувати споживання за різних рівнів доходів. Наголосимо, що фінансова стійкість

домогосподарств залежать від динамічних взаємозв'язків між середовищем — макроекономічним, інституційним, соціально-політичним, в якому функціонує домогосподарство, а також ресурсним забезпеченням і поведінковими реакціями. Тому прямими фінансовими домінантами фінансової стійкості домогосподарств є дохід, інвестиції та поточні видатки, обсяги споживання та заощаджень.

Виділимо три методи оцінювання фінансової стійкості домогосподарств у формі побудови індексів/коефіцієнтів:

1. "Довільний", який використовують для проксіорного контролю фінансової стійкості як середньої величини субіндексів або окремих індикаторів. Субіндексами можуть бути зведені показники споживання, заощадження, доступу до медичних послуг, соціального забезпечення, якості освіти, рівня довіри до влади та ін.

Основною умовою використання "довільного" методу для розрахунку індексу фінансової стійкості домогосподарств є те, що всі субіндекси (індикатори, змінні) мають однакові коефіцієнти вагової значущості.

$$I_w = \sum_{i=1}^n I_n^s / n \quad (1),$$

де I_w — індекс фінансової стійкості домогосподарств; I_n^s — значення s -го субіндексу фінансової стійкості домогосподарств; n — кількість субіндексів.

2. Аналіз "основних компонент" (факторний аналіз) застосовують як інструмент узагальнення мінливості між системою змінних. Результатом проведеного аналізу є інтерпретація варіації набору багатовимірних даних з точки зору некорельованої лінійної комбінації індикаторів-факторів. Кожна послідовна лінійна комбінація факторів пояснює наслідковий зв'язок. Недоліком факторного аналізу при оцінюванні фінансової стійкості домогосподарств є ймовірність упущення окремих статистично значущих чинників, необґрунтований поділ на групи стимуляторів і дестимуляторів, присутність мультиколінеарного зв'язку, що у свою чергу вносить деструктивні зміни у вагові коефіцієнти.

Початковим етапом розрахунку індексу фінансової стійкості домогосподарств на основі методу "головних компонент" є відбір показників для аналізу та приведення вихідних даних до однорідного ряду шляхом нормування індикаторів-стимуляторів та індикаторів-дестимуляторів. Послідовність виконання алгоритму передбачає розрахунок вагових коефіцієнтів для кожного індикатора в межах

групи (у тому числі для кожної групи окремо) за формулою (2).

$$w_i = |Ft_i| / \sum_i^n |Ft_i| \quad (2),$$

де w_i — вага i -го індикатора (або групи показників); Ft_i — значення головної компоненти i -го індикатора (або групи показників); n — кількість індикаторів у межах групи (або кількість груп показників).

На завершальному етапі алгоритму здійснюється побудова інтегрального індексу на основі мультиплікативного підходу (формула 3).

$$I_w = \prod_g I_g^s \quad (3),$$

де I_g^s — зважений груповий індекс фінансової стійкості домогосподарств.

3. Аналізування споживання як метод визначення поточного та прогностичного рівня фінансової стійкості домогосподарств використовується з метою отримання вагової значущості індикаторів стійкості шляхом "регресії споживання".

Дані про споживання регресуються за набором активів домогосподарств, а оцінки коефіцієнтів використовуються як ваги. Розрахункові моделі мають прогностичне значення, оскільки включають не лише соціальні норми та стандарти життя, але ґрунтуються на фінансових детермінантах. Прогностичні значення фінансової стійкості домогосподарств, які виражаються через взаємозалежність рівня споживання домогосподарствами і групами визначених детермінант, зокрема соціальних, економічних і фінансових, найчастіше описуються функціями "зростання" (4), синусоїдальною (5) і сигмоїдальною (6).

$$I_w^{forecast} = \frac{a D_t}{b + D_t} \quad (4);$$

$$I_w^{forecast} = a + b \cos(c D_t + d) \quad (5);$$

$$I_w^{forecast} = \frac{ab + c D_t^d}{h + x^d} \quad (6),$$

де $I_w^{forecast}$ — прогнозовані значення рівня фінансової стійкості домогосподарств; t — інтервал часу; D_t — детермінанта впливу за t -період часу; a, b, c, d — регресійні параметри.

Стандарти життя, на нашу думку, на основі яких оцінюють фінансову стійкість домогосподарств, включають такі індикатори, як рівень багатства, комфорт, дохід, можливості працевлаштування, вартість товарів і послуг та бідність, а також тривалість життя, рівень інфляції або тривалість оплачуваної відпустки. Варто наголосити, що не менш показовими факторами, які пов'язані із фінансовою стійкістю домогосподарств є: депривація (рівень

бідності), доступ до якісної медичної допомоги, якість освітніх послуг, інфраструктурне забезпечення, довілля тощо.

Одним із інноваційних методів оцінки фінансової стійкості домогосподарств на різних рівнях є врахування концепції соціально-економічної депривації. Термін депривація означає стан індивіда, громади чи регіону, у яких відсутні основні суспільні потреби; фінансово-економічна депривація — це відсутність фінансових та економічних вигод, які вважаються необхідними для домогосподарств. Отже, фінансова стійкість домогосподарств є індикатором відображення належного рівня забезпечення населення матеріальними, фінансовими та іншими благами. Використання в управлінській практиці концепції фінансової стійкості домогосподарств вимагає регламентації соціальних стандартів і державних гарантій за відповідними групами (споживчих, соціально-інфраструктурних, соціально-захисних, фінансових, майнових). Дослідження фінансової стійкості домогосподарств через призму сучасних економічних процесів відбувається з врахуванням визначених категорій (об'єктивності, суб'єктивності, рівні та режими) з акцентом на забезпечення сталості та раціональної економічної поведінки.

Світова економічна система зазнає позитивних змін від нещодавніх фінансових турбулентностей, які стали причиною значних трансформацій в економічній поведінці домогосподарств, змін структури витрат і обсягів заощаджень. Протягом останніх років показники заощаджень домогосподарств і громад зменшились у декілька разів. Так, незбалансованість ринку праці та зростання споживчого попиту призвели до збільшення витрат і зменшення рівня заощаджень та інвестицій домогосподарств. Більше того, за рекордно низьких базових процентних ставок депонування грошових активів на традиційних ощадних рахунках стало менш привабливим, ніж інвестиційна діяльність. Примітно, що фінансова стійкість домогосподарств залежить від їх індивідуального сприйняття економічних шоків і здатності до адаптації [14].

Моделі поведінки визначають і фінансові деструктиви, методи стимулювання раціонального споживання і стабілізації раціональної поведінки щодо заощаджень. Фінансово деструктивна поведінка домогосподарств включає перевитрату коштів, генерування боргу, несвоєчасне оплату рахунків або споживання резервного фонду (заощадження). Фінансовими чинниками, які формують економічну поведінку домогосподарств, але і впливають на їх

стійкість є фінансова спроможність та інклюзія, соціальний капітал і дохід. Домогосподарства з вищим рівнем фінансової спроможності і кваліфікованими фінансовими знаннями досягають вищого рівня фінансової стійкості завдяки раціональним економічним рішенням. Однак, фінансові знання та економічна поведінка по-різному впливають на фінансову стійкість домогосподарств, членами яких є особи різної вікової категорії.

Фінансова інклюзія у процесі забезпечення фінансової стійкості домогосподарств означає наявність відповідних і доступних фінансових послуг і продуктів. Для фінансово депривованих домогосподарств характерно не високий рівень фінансової стійкості, порівняно з тими, які володіють фінансовою підтримкою. Тому фінансова інклюзія є потенційною перешкодою для забезпечення фінансової стійкості домогосподарств та формування ефективної економічної поведінки. Зауважимо, що соціальний капітал, у т. ч. підтримка громади, являється також важливим чинником забезпечення фінансової стійкості домогосподарств у періоди фінансової кризи чи економічних шоків щодо задоволення основних потреб і отримання додаткових послуг.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Фінанси домогосподарств займають особливе місце серед ресурсів національного фінансового ринку, що характеризує не тільки рівень життя, пов'язаний зі споживанням, доходами та витратами домогосподарств, але також представляє важливий інвестиційний ресурс в економічному розвитку. Державна фінансова політика має значний вплив фінансову стійкість домогосподарств шляхом регулювання діяльності банківського сектора, забезпечення виплат соціального страхування і надання фінансових послуг, формування соціальної політики у сфері освіти, працевлаштування, пенсійного забезпечення і фінансово-інвестиційних програм. Оскільки структура фінансового капіталу економічної системи неоднорідна і різноманітна, тому стан і перспективи розвитку фінансових джерел домогосподарств мають пріоритетне значення для функціонування економічної системи регіону або країни загалом.

Виділено чотири підходи до аналізування фінансової стійкості домогосподарств: на основі скоригованого значення доходу, зважування індикаторів, інтегрального оцінювання і за соціологічними оцінками. Актуальним є утвер-

дження цілісної методики оцінювання фінансової стійкості домогосподарств з метою виявлення його взаємозв'язку з економічними, зокрема фінансовими, детермінантами на різних інституційно-просторових рівнях — держави, регіону, громади. Подальшим напрямом досліджень буде комплементарний аналіз сучасних методик оцінювання фінансової стійкості домогосподарств у проекції оцінювання їх економічного добробуту та виявлення казуальності з місцевим економічним розвитком.

Література:

1. Фінансова безпека домогосподарств в Україні: сучасні проблеми та механізм забезпечення: колект. монографія / за заг. ред. Б. І. Пшика]; Ун-т банк. справи. Львів: Сполом, 2020. 273 с.
2. Кізима Т. О. Фінансові інструменти залучення заощаджень домогосподарств до інвестиційних процесів: прагматико-аналітичний аспект. Вісник Економіки. 2019. № 4. С. 33—46. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/807/905>
3. Дудинець Л. А., Голуб Г. Г., Голуб Р. Р. Фінансова поведінка домогосподарств та її детермінанти. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2019. Вип. 2 (136). С. 42—47. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2019-2-8>.
4. Качула С. В., Лисяк А. В., Терещенко Т. Є. Фінансова поведінка домогосподарств регіонів України як підґрунтя забезпечення їх стійкості в умовах економічної нестабільності. Науковий погляд: економіка та управління. 2023. № 2(82). С. 108—115. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/9379>
5. Качула С. В., Лисяк А. В. Інвестиції домогосподарств як джерело їх фінансової стійкості. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 14. С. 12—17. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/9380>
6. Сидорчук А., Кириленко О., Коваль С., Сидор І. Аналіз витрат як складова оцінки фінансового стану домогосподарств. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. № 3 (44). С. 82—91. <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.44.2022.3786>
7. Сидорчук А. А. Фінансова стійкість домогосподарств: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 474 с.
8. Біль М. М., Мульська О. П. Добробут як домінанта економічного зростання: концептуально-методичний базис. Modern Economics, 23 (2020). С. 6—12. (0,71 д. а.). [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-01](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-01).

9. Мульська О.П. Фінансова стійкість домогосподарств і територіальних громад в умовах нестабільності: чутливість до економічного поступу території. Світ фінансів. 2023. № 2. С. 155—168. DOI: 10.35774/sf2023.02.155

10. Фінансові детермінанти економічного зростання регіонів і громад України в умовах нестабільності: погляд крізь призму поведінкової економіки: електрон. монографія / ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України"; наук. ред.: Г. В. Возняк. Львів, 2023. 557 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20230002.pdf>.

11. Kahneman, D., Deaton, A. High income improves evaluation of life but not emotional well-being. URL: <https://www.pnas.org/content/pnas/107/38/16489.full.pdf>

12. Steptoe A., Deaton A., Stone S. Subjective wellbeing, health, and ageing. The Lancet. 2015. Vol. 385 (9968). Pp. 640—648. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61489-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61489-0)

13. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. URL: <https://www.oecd.org/statistics/measuring-economic-social-progress/>

14. Mende M., J. van Doorn Coproduction of Transformative Services as a Pathway to Improved Consumer Well-Being: Findings From a Longitudinal Study on Financial Counseling. Journal of Service Research. 2015. Vol. 18 (3). Pp. 351—368. <https://doi.org/10.1177%2F1094670514559001>

References:

1. Pshik, B. I. (2020), Finansova bezpeka domohospodarstv v Ukrayini: suchasni problemy ta mekhanizm zabezpechennya [Financial Security of Households in Ukraine: Current Problems and Mechanism of Provision], Spolom, Lviv, Ukraine.

2. Kizyma, T. O. (2019), "Financial instruments for attracting household savings to investment processes: pragmatic-analytical aspect", Ekonomichnyy zhurnal, vol. 4, pp. 33—46, available at: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/807/905> (Accessed 25 Oct 2024).

3. Dudynets, L. A., Holub, H. H., and Holub, R. R. (2019), "Financial behavior of households and its determinants". Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny, vol. 2 (136), pp. 42—47. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2019-2-8>.

4. Kachula, S. V., Lysiak, L. V., and Tereshchenko, T. E. (2023), "Financial Behavior of Households in the Regions of Ukraine as a Basis for Ensuring Their Stability in the Conditions of Economic Instability", Naukovyy pohlyad: Ekonomika ta menedzhment, vol. 2 (82), pp. 108—115,

available at: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/9379> (Accessed 25 Oct 2024).

5. Kachula, S. V., and Lysiak, L. V. (2023), "Household investments as a source of their financial stability", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 14, pp. 12—17. available at: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/9380> (Accessed 25 Oct 2024).

6. Sydorchuk, A., Kyrylenko, O., Koval, S., and Sydor, I. (2022), "Cost analysis as a component of assessing the financial condition of households", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 3 (44), pp. 82—91. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.44.2022.3786>

7. Sydorchuk, A. A. (2023). Financial stability of households: theoretical foundations and applied aspects [Finansova stiykist' domohospodarstv: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty], Ternopil, Ukraine.

8. Bil, M.M., and Mulska, O.P. (2020), "Dobrobut as a dominant of economic growth: conceptual and methodological basis", Modern Economics, vol. 23, pp. 6—12. [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-01](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-01).

9. Mulska, O.P. (2023), "Financial Stability of Households and Territorial Communities in Conditions of Instability: Sensitivity to the Economic Progress of the Territory", Svit finansiv, vol. 2, pp. 155—168. DOI: 10.35774/sf2023.02.155

10. Vozniak, H. V. (2023). Finansovi determinanty ekonomichnoho zrostannya rehioniv i hromad Ukrayiny v umovakh nestabil'nosti: pohlyad kriz' pryzmu povedinkovoyi ekonomiky [Financial Determinants of Economic Growth of Ukraine's Regions and Communities in Conditions of Instability: A Look Through the Prism of Behavioral Economics], IRR, Lviv, Ukraine.

11. Kahneman, D., and Deaton, A. (2020), "High income improves evaluation of life but not emotional well-being", available at: <https://www.pnas.org/content/pnas/107/38/16489.full.pdf> (Accessed 25 Oct 2024).

12. Steptoe, A., Deaton, A., and Stone, S. (2015), "Subjective wellbeing, health, and ageing", The Lancet, vol. 385, pp. 640—648. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61489-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61489-0)

13. OECD (2020), "Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress", available at: <https://www.oecd.org/statistics/measuring-economic-social-progress/> (Accessed 25 Oct 2024).

14. Mende M., and van Doorn, J. (2015), "Coproduction of Transformative Services as a Pathway to Improved Consumer Well-Being: Findings From a Longitudinal Study on Financial Counseling", Journal of Service Research, vol. 18 (3), pp. 351—368. <https://doi.org/10.1177%2F1094670514559001>

Стаття надійшла до редакції 07.11.2024 р.